

Dr. Kolláth György

Amúgy magyarosan folyik a kormány tevékenységének féldős értékelése. Az egyik oldal szolid sikerpropagandával érvel, a másik nyeretlen kétéveseket lát. A népszerűség összesített rangsorában Bárándy Péter bronzérmes. Az ellenzék – az Alkotmánybíróság néhány, hibát találó döntése után – e miniszter felelősségét, netán távozását firtatja. Ennél a nívónál kicsit mélyebben lássuk csak, mi az igazság „az igazságügyben”.

Cím
Bárándy Péter számlája
Dátum
2004.06.01.

Közel harminc éve szemlélem az igazságügy-miniszterek jogfejlesztő működését. Módom volt látni és kommentálni Nezvál Ferenc, Korom Mihály, Markója Imre, Kulcsár Kálmán, Balsay István, Vastagh Pál, Dávid Ibolya és Bárándy Péter törvényszerkesztést és a jogélet minőségét előmozdító tevékenységét. Nezvál Feri bácsi – akkoriban mindenki így hívta – a pártállam nem sokat töprengő, hűséges szolgálója volt. Korom Mihály és Markója Imre olyan eszes kötél-táncosnak bizonyult, aki kereste és olykor meg is találta a korabeli direkt politikai akarat csillapító jogi koordinátáit, fékező erőit. Ritkán győztek, de sok végiggondolatlan, sprőd politikai ötletet tudtak megakadályozni, mondván, hogy illet tenni a szocialista törvényesség talaján nem lehet. /Egy pozitív példa: 1976-ban a forgalmi értéket is elismerő kisajátítási kártalanítás bevezetése áttörést hozott az addig érvényesült hatósági irányár-rendszerhez képest. Nem (volt) mindegy, hogy az állami kényszerrel sújtott egyén még vagyoni hátrányt is szenved a házáért, lakásáért kisajátításkor, avagy kap annyi pénzt, amennyiből a piacon hasonló ingatlant vehet./ Mindketten érezték a 68-as reform piacgazdaságot megérlelő nyitását.

Visszatekintve mégis Kulcsár Kálmán volt az igazságügy-miniszterek csúcса. Tökéletesen egyesíteni tudta az akadémikus szakmai hitelét, meggyőződését az akkor – 1988-90-ben – előre látható rendszerváltozás kihívásaival és az új kor stratégiai jogi tennivalóival. Nélküle nem lettek volna rendszerváltó törvények. Alkotmányreform tervezetét ma is tanítani lehetne. Ebben persze neki olyan segítői is voltak, mint pl. Holló András vagy Kilényi Géza.

A politikai rendszerváltozás azután egyre mélyülő csalódást hozott. Balsay István felismerte és komolyan vette a jogállami „forradalom” igazságszolgáltatásra vonatkozó mennyiségi-minőségi igényét, s ezért rendkívül sokat tett a bírák egzisztenciális biztonságának megteremtéséért. Ezen kívül azonban a miniszteri ciklusát emlékezetessé a bírósági vezetők megbízásának politikai alapú küzdelmével tette, - zömmel sikertelenül. A jog értékvesztése, inflációja nála kezdődött. Vastagh Pál nevéhez – a 72 %-os parlamenti többség ellenére elvetélt – alkotmányreform, s az igazságszolgáltatási reform vontatottsága fűződik. Dávid Ibolya miniszteri (!) működéséhez még ennyi sem. Az Orbán-kormány formál-jogi trükkjei, kreatív megkerülő cselei (pl. Fejlesztési Bank-mizéria) mint kés a vajon, úgy ment át az igazságügyi tárcán. „Törvényes” volt, amiről törvény szólt, rendelkezett. Ennyi!?

Pedig a jogalkotási szabályok és az azokra épülő felelősség-telepítés rendje szerint még egy sima miniszteri rendelet sincs készen addig, amíg arra - minden egyes szavát tekintve - nem mond igent az Igazságügyi Minisztérium (IM). Ilyen szereposztás és felelősség a gyakorlatban alig létezik. A rendszerváltozás óta működő összes IM, így a mai IM sem jogállami vétőre jogosult kulcsminisztérium, hanem megkerülhető, leszavazható állami hivatal. Ez nem személyi hiba, hanem a szisztéma betegsége, függetlenül attól, ki ül a bársonyszékben. A politikusok zöme nem érti, nem fogadja el, hogy ha a jogász (igazságügy-miniszter, jegyző) jogellenesnek tart valamit, akkor az nem egy személyes ellenézés, mely felülírható, hanem jelzés, hogy a „játék” kilépett a szabályok kereteiből.

Amennyiben az IM-től objektív (alkotmány)jogi véleményt várnak, képes és kész annak megfelelni. (Láttam illet például gyógyszer-ügyben.) Ezt a luxust azonban ritkán engedik meg neki(k). A jogalkotást, s a jogi kontrollt tekintve az utóbbi 5-

Dr. Kolláth György

8 évben felnőtt az IM mellé a Miniszterelnöki Hivatal, de a „kétfejű sas” mégsem ad ki egyetlen, életképes egészet. Hibának, bajnak felelős gazdája így nemigen akad. Ezért aztán - a mindenkori kormány politikai színezetétől csaknem függetlenül - a napi politikai érdek károsan és megsemmisítő tartalmú, hatású AB-határozatok révén is büntet. Ennek - az oknak - a felismerése még késik.

Ebben a miliőben értékelhető reálisan Bárány Péter minisztersége. Szerintem Bárány Péter - egykori ügyvéd, ma is kiváló büntetőjogász - méltán dobogós a népszerűségi versenyben. Magas szintű jogi kultúrával rendelkező, jó miniszter. Ismeri és érti a mindennapok jogi valóságát, korrekt együttműködő partnernek tartják a közéletben. Kevés kormánytagnak van az övéhez hasonló, sokoldalú szakmai háttere, empátiája. Gyakorlatban tanulta meg és alkalmazza a kontradiktórium gondolkodásmódot (leegyszerűsítve: nem csak egy arca lehet az igazságnak, mást lát az alperes, mást a felperes). Szinte alig lehet kihozni a sodrából (bár ez a T. Házban már megesett). Kiválóan együttműködik felkészült vezető-társaival. Vele, általa az IM őrzi a világszerte az ilyen tárcákra jellemző decens arisztokratizmust (de legalább is hagyománytiszteletet), európai légkört és együttműködést. A minisztérium napi működése rendezett, az egyes blokkok munkája megfelelő, talán csak az alkotmányosságot is magában foglaló közjogi terület küszködik a politika hullámveréseivel, tűnik néha bizonytalannak, késedelmesnek, lassúnak. Nem írható minden a kétharmados törvények ellenzéki elutasításának a számlájára, például deregulálni, hatásvizsgálatokat készíteni, az ágazati jogterületek tisztán tartását folyamatosan végezni a parlament nélkül is lehetne. Modellértékű ellentmondás: a közjog terén az IM olyan, mint Kasszandra, a jós, mert mindig igaza van, de sosem hiszik el neki. Lásd például az EU-csatlakozáshoz kapcsolódó alkotmánymódosítást, melyet, ha rábízta volna az IM-re, nem volna vita abban, hogy übereli-e a Magyar Köztársaság alkotmányát a közösségi jog?! Lesz még ebből bajunk!

Bárány Pétert is jellemzi egy paradoxon: minél kevésbé ütős, rámenős, szívesen fotózkodó „politikus” alkat, társadalmilag, szakmailag annál elfogadottabb, csak hogy annál kisebb a politikai puvoárja. Leginkább ő a Máray Sándor által írt polgár megtestesítője, aki történetesen a Magyar Köztársaság igazságügyi minisztere. Neki nem kenyérkérdés egy tárcát vezetni. Egy józan, értékelvű, konszolidált, európai koordináták közt működő országnak jeles jogminisztere volna és lehetne, ám napjaink Magyarországn az a kegyelmi állapot senkinek nem adatik meg.

Három területen ugyanakkor többet kell tenni. Egyrészt, az államháztartási reformnak volna, lehetne a jogélethez is kiható metszete, tudván, hogy a XXI. század Magyarországa nem rendelkezik modern jogi stratégiával. A rendszerváltozást elindító jogalkotási törvény korszerű szelleme kihuny, más egyelőre nem lépett a helyébe. Másrészt, gyökeres fordulatot kellene elérni a jogszabály-előkészítés, -szerkesztés, -egyeztetés terén. Ehhez haladéktalanul be kellene indítani a kodifikátor-képzést, mert az nem megy, hogy bárki, (ön)tudatlanul, egy-egy többszemélyes manufaktúrában törvényt fabrikálhat. Harmadsorban, el kell érni, hogy - akár kéretlenül is - minden egyes döntési tervezethez készüljön törvényességi-alkotmányossági kontrollmunka, és ha az bajt jelez, annak kiküszöböléséig nem menjenek tovább. Inkább előzzék meg a hibát, mint utólag magyarázkodjanak. Meg kell teremteni a jogalkotás hibájáért viselt - Európában már létező - felelősség valóságos, számon is kért rendjét. Ha ebben az IM és a kancellária egyetért és összefog, a politika jogi alátámasztása, megbízhatósága nagyságrenddel (!) megnő.

H. Kelsen szerint a demokrácia és az abszolút igazság kizárják egymást. A legtöbben beérnék demokráciával és relatív igazsággal is, ha biztonsággal adják. Bárány Péternek el lehet hinni, tőle el lehet fogadni ezt.